

מראי מקומות - סוכה

ט:

יש רוב אויר למטה, א"כ היכא דהקנים היו מתחלה שוים עם האויר, והי' רוב חמה מלתחת, ואח"כ משלים כל האויר דלמעלה בסכך כשר, ועכשיו למטה מוצל לגמרי, א"כ יצא דהסכך כשר עשה רוב הצל דלמטה, וכשר. ולפ"ז תלוי במה הי' שם תחלה, דאם הי' הסכך כשר שם מעיקרא, אז ודאי הסוכה פסולה, דנמצא דרוב הצל נעשה ע"י הסכך פסול.

ד. מהו דתימא הנ"מ בדיעבד אבל לכתחלה לא, קמ"ל ביאר המרומי שדה, דה"א דאסור לכתחלה משום דאין מבטלין איסור לכתחלה, קמ"ל. ובאמת כבר הק' האחרונים, הא קי"ל דאין מבטלין איסור לכתחלה, וא"כ איך מותר לבטל הסכך פסול בכשר לכתחלה. וכן המג"א (תרכ"ג, ג) דקודם יו"ט דעדיין אינו איסור, אי"ז ביטול איסור לכתחלה (ולפ"ז בחוה"מ אסור). עוד כ', דהנ"מ במקום שנהנה, אבל במצוות שרי דלאו ליהנות ניתנו. ובט"ז (שם, ב') הביא בשם הלבנוש, דהטעם דבעלמא אמרי' דאין מבטלין איסור לכתחלה הוא משום דגזרי' שמא יבא להתיר כל האיסור, אבל הכא, כיון דבא לעשות מצוה, לא יעשה המצוה בעבירה, וע' מה שהק' עליו הט"ז. והט"ז עצמו כ' דאין שייך כאן ביטול איסור, שהרי אין כאן, איסור, אלא דאם יושב בסוכה עם סכך פסול אינו יוצא ידי המצוה, אבל אין זה שייך להנדות דאין מבטלין איסור לכתחלה, דזהו רק באיסורים.

ה. בסוכת תשבו, ולא בסוכה שתחת הסוכה, ולא בסוכה שתחת האילן, ולא בסוכה שבתוך הבית הק' הפני יהושע, מנלן הני ג' דרשות, ע"ש מש"כ בזה. וע' בערוך לנו, דכ' דבאמת המיעוט הוא רק לסוכה שתחת הסוכה, דדרשי' מבסוכת אחת, ולא סוכה תחת סוכה. וכיון שכן, ילפי' בקי"ז דסוכה תחת האילן ובתוך הבית פסולים. עוד כ' דאולי לסוכה תחת האילן ובתוך הבית אי"צ מיעוט כלל, דממשמעות הכתוב ילפי', דצריך לישב תחת צל סוכה, ולא תחת צל אילן או בית. ורק סוכה תחת סוכה, דבאמת הוא יושב בצל סוכה, צריך דרשה דמ"מ פסולה משום סוכה תחת סוכה.

ו. ולא בסוכה שתחת הסוכה, ולא בסוכה שתחת האילן ע' בקהלות יעקב (ח, א'), שכ' לדון האם לשי' שמואל דס"ל דצריך להיות שהסוכה העליונה גבוהה עשרה מתחתונה, האם באילן ובית ג"כ שייך תנאי זה, ובלא"ה לית בהו פסול דסוכה תחת בית ואילן (וע"ש דנפק"מ לשי' ר"ת לקמן בדף י', דאם פירס סדין על הסוכה שייך שיהיה כשר), או דאמרי' דרק כדי להיות שם "סוכה" צריך לעשרה, אבל "אילן" ו"בית" אי"צ שיעור עשרה לזה, דהם אילן ובית בעצמם, ע"ש באריכות.

א. לא שנו אלא באילן שצלתו מרובה מחמתו אבל חמתו מרובה מצלתו כשרה

נח' הראשונים בביאור דברי הגמ'. רש"י ותוס' ביארו דהגמ' מיירי בציור דהסוכה הי' חמתה מרובה מצלתה, וצריך לענפי האילן לצרף להסכך לעשותה צלתה מרובה מחמתה, וקו' הגמ' דהרי סכך פסול מצטרף עם סכך כשר, כלומר דממילא כולו חשיב כסכך פסול, וא"כ איך מצטרף לעשות הסוכה צלתה מרובה מחמתה. אבל אם הסוכה מעיקרא היה צלתה מרובה מחמתו מצד עצמה, יש להכשיר אם האילן ג"כ הי' חמתו מרובה מצלתו. אולם הר"ן, הרא"ש בשם הראב"ה בשם הריב"א, ועוד ראשונים כ', דאפי' אם הסוכה הי' צלתה מרובה מחמתה מצד עצמו, ענפי האילן פוסלים הסכך שתחתיו, וביאר הר"ן משום שסכך זה אינו משמש כלום, כיון שהעליון מיצל עליו. וא"כ צריך שיהי' צלתה מרובה מחמתה מלבד הסכך שתחת האילן. ועל דרך זה פי' הבעל המאור, אלא דהוא ס"ל דתלוי במה שמסכך תחלה, אם האילן הי' שם מעיקרא, פסול כמש"כ הר"ן, אבל אם הסכך כשר הי' שם מעיקרא, והי' צלתו מרובה מחמתו, אז לא אמרי' דהאילן מבטל הסכך כשר. וסברתו היא, שאין שייך לומר דהסכך אינו המיצל, דאדרבה, האילן אינו עושה כלום לעשות צל על הסוכה, דהרי הי' כבר צל שם מחמת הסכך כשר, והר"ן חולק ע"ז וכ' דאין חילוק.

ב. בשחבטן

פרש"י, השפיל ענפיו למטה, מעורבין עם סכך כשר, ואין נראין בעין, וסכך כשר רבה עליו ומבטלה. וע' בקהלות יעקב (סי' ח, אות ב'), שהביא מה שהק' הנחלת דוד, דאם מהני מדין ביטול ברוב, א"כ אפי' אם האילן הי' צלתו מרובה מחמתו, סכ"ס אם הסכך שתחתיו יותר ממנו, יהיו ענפי האילן מתבטלים ברוב. וע' מש"כ להוכיח מכח זה (כשי' ר' ברוך מרגנשבורג, דהיכא שהי' סוכה בתוך הבית ואח"כ פותחין הגג, הו"ל תעשה ולא מן העשוי), וע"ש מש"כ הקה"י להק' עליו, והביא תי' הר"ן לקו' זו, דאפי' אם יש סכך כשר טפי מענפי האילן, אבל כיון דענפי האילן צלתם מרובים מחמתם, א"כ נמצא דהסכך הכשר שתחתיהם אינו עושה כלום, וא"כ אינם מועילים לענין הביטול.

ג. מאי למימרא, וכו'

כ' רש"י, דמסככין על גבי גג הקורין לט"ש היכא דהכיסוי (דהיינו הסכך) והקנים בשוה אי"צ לנענע, וכהסוגיא דלקמן כזוזא מלעיל כאסתרא מלתחת. והק' המהרש"א, אדרבה, לפי שי' רש"י שם, דאם הסכך דלמעלה שוה עם האויר הפסול, יוצא דלמטה יש אויר טפי מהסכך הכשר, וא"כ, איך הביא רש"י ראי' מכאן להכשיר. וביאר, דכיון דאמרי' דבשוה למעלה הרי